

PAGINA 3

‘De zon plast op het duinzand en de zee’

PAGINA 5

‘Ben ik dan een tweederangs burger?’

PAGINA 7

‘Wij zijn niet voor de angst gemaakt’

VERDER: Verbinding met wat heilig is ■ Haagse ooievaars koesteren ■ Achter koninklijke schermen ■ Zorgen om toekomst MOC-gebouw ■ Ik ben niet alleen

Geloven met je voeten

De weg van het verlangen

Rond Hemelvaart ging Rienk Lanooy op pelgrimstocht van Bloemendaal naar Den Haag, samen met zijn dochter en nog zo'n vijftig anderen. 'Wat ons verbond was een verlangen dat er iets in ons leeft dat deze wereld overstijgt.'

Kun je ook geloven met je voeten? In de kerk, zeker de (westerse) protestantse, gebruiken we vooral het hoofd. Daarmee denken, horen, proeven, ruiken en zien we. Natuurlijk, er wordt gezongen, maar de rest van het lijf doet minder mee. Toch beperkt het Genesisverhaal de menselijke schepping niet tot het hoofd. Het lijf is evenzeer naar Gods beeld. Een eeuwenoude vorm van meer lijfelij geloven is de pelgrimstocht. De motieven zijn in de loop van de tijd veranderd, maar het idee dat je de ene voet voor de andere zet om op weg te gaan met een zeker verlangen is gelijk gebleven.

Uitzwaaidienst

Zo vertrokken in het weekeinde van Hemelvaart zo'n vijftig pelgrims na een 'uitzwaaidienst' uit de kerk van Bloemendaal op weg naar Den Haag.

De meesten hadden een band met een van de vier deelnemende kerken onderweg op de route: vriend, vriendin, moeder en zoon, kerkgenoten. Ik liep de tocht met mijn dochter. In drie dagen wandelden we naar de Oude Jeroenskerk (Noordwijk, dag 1), de Hooglandse kerk (Leiden, dag 2) om uit te komen in de Kloosterkerk (Den Haag, dag 3), hier en daar over oude wegen die naar Santiago de Compostella voeren. Sommigen liepen in een groepje, anderen getweeën of alleen. En iedere avond werden we in die oude kerken gastvrij onthaald door de lokale gemeente met een vesper, een maaltijd en onderdak.

‘Alsof een stem zwigend sprak: er zij licht’

Wat gebeurt er tijdens zo'n tocht? Ik zou zeggen: ze voedt het verlangen. Allereerst heel praktisch, het verlangen naar het elementaire: water, koolhydraten, de juiste weg, een wc, aankomen, een bed. De Franse filosoof Levinas noemt dat 'besoin', dat wat je nodig hebt om te overleven. Maar

FOTO: EZSEK VIA ISTOCK

hij noemt nog een ander menselijk verlangen, 'désir'. En dat maakte van deze wandeling een pelgrimstocht. Wat ons verbond was een verlangen dat er iets in ons leeft dat deze wereld overstijgt. Pelgrimeren is de weg van het verlangen gaan, naar iets wat niet teruggaat op jezelf maar uitgaat naar het andere, het vreemde, dat wat jij niet bent. Dat verlangen is Mozes, een uittocht uit het vertrouwde naar het onbekende. Het is Abraham en Sara, geroepen door een vreemde stem en dan vertrekken om niet meer terug te

keren. Het is Paulus, altijd maar onderweg. Het is Jezus, die zichzelf 'betrouwbare weg naar het leven' noemt.

Gevulde stilte

Nee, ik hoorde die stem onderweg niet permanent roepen en na drie dagen stapte ik weer in mijn eigen bed, en toch was het meer dan een driedaagse wandeltocht zonder bagagevervoer. Het schelpje bungelend aan de rugzak, een enkel woord van een voorbijganger, maar toch het meest de gesprekken onderweg, de gevulde stilte,

de gebeden en de maaltijden bepaalden de tocht. En het wakker worden in de Hooglandse kerk, die zich als vanzelf vanaf vijf uur op de zondagmorgen begon te vullen met de stralen van de zon. Ik dacht aan Ida Gerhardt: 'Het licht begint te wandelen door het huis en raakt de dingen aan.' Alsof er toch een stem was die zwigend sprak: er zij licht. Ik had hem niet gemist, die stem, maar toen hij sprak, beseftte ik hoezeer ik ernaar verlangde.

RIENK LANOOS

FOTO: HILME STOFFELS

Mozaïek van verzet

De Haagse Gemeenschap van Kerken organiseert in samenwerking met de Duinzichtkerk voor de vijftiende keer een herdenking van het einde van de Tweede Wereldoorlog in Azië. Onder het thema 'Mozaïek van verzet' komen verhalen aan de orde die velen amper kennen.

Zo. 18 AUG. 16.30 U. DUINZICHTKERK, VAN HOGENHOUCKLAAN 89. INFO: AD VAN DER HELM, A.VANDERHELM@HNPZ.NL, 06 51577436.

Cursus Theologie

De driejarige cursus Theologie Voor Geïnteresseerden (TVG) maakt deelnemers wegwijs in de bronnen van het christelijk geloof, de Bijbel, de rituelen en tradities en in de toepassingen in het dagelijks leven. In september gaat er in Den Haag weer een TVG-cursus van start. Tijdens de voorlichtingsochtend op 13 juli worden proeflessen gegeven en is meer te horen over deze ontdekkingsochtend door Bijbel en geloof.

Za. 13 JULI 10-12.30 U. CHRISTUS TRIUMFATORKERK, JULIANA VAN STOLBERGLAAN 154. OPGAVE BIJ ANNEMARIE VAN DUIJN, W.VAN.DUYN1@KPNPLANET.NL OF 06 55375048.

FOTO: MICK HAUPT VIA UNSPLASH

BEELD: ARTHUR CANDIDO JUNIOR VIA PIXABAY

GERAAKT 'Het voelde alsof er een heel klein touwtje aan me trok'

In de rubriek *Geraakt* vertellen lezers over een personage, verhaal of tekstgedeelte uit de Bijbel dat hen bijzonder aanspreekt. Joke de Lange heeft een aantal favoriete psalmen en liederen. In moeilijke tijden vindt ze er troost in.

In het hartje van de Hongerwinter wordt Joke de Lange (79) geboren in het Haagse Laakkwartier. Ze groeit op in een 'gewoon gereformeerd' gezin. 'Niet heel streng, maar wel met regels', verklaart ze nader. Alleen al door de prachtige Bijbelverhalen van W.G. van de Hulst bewaart ze warme herinneringen aan haar christelijke opvoeding. Op haar achttiende gaat ze uit huis om de verpleegstersopleiding te volgen in het Zuidwalziekenhuis in Den Haag. 'Daarna was het verliefd, verloofd, getrouwd en kwamen er drie kinderen', vertelt ze. In 1987 is het porseleinen huwelijk een feit. Het porselein staat symbool voor de elegantie, schoonheid en kwetsbaarheid van de liefde. Te kwetsbaar in haar geval, want er komen praktijken aan het licht die haar huwelijk doen wankelen. Praktijken waar haar man een rol in heeft gespeeld.

Schaamtegevoel

'Na drieëntwintig jaar huwelijk zijn we gescheiden', vertelt ze. 'Na allerlei problemen', voegt ze er met zachte stem aan toe. 'We hadden toen drie puberkinderen, van vijftien tot twintig jaar. Ik had plotsklaps geen inkomen meer en belandde in de bijstand. Het was een tijd vol wanhoop, en schaamtegevoel hield me uit de kerk.' Als ze op het punt staat te verhuizen, vraagt de dominee haar wat hij met haar attestatie zal doen. Ze besluit de attestatie te houden en die niet door te sturen. Het is illustratief voor hoe ze

zich voelt, want van haar hoeft het allemaal niet meer. Ondanks het feit dat ze de kerk en de Bijbel links laat liggen, wil ze niet geloven dat God haar in de steek laat. Dat besef maakt dat ze weer innerlijke rust vindt. 'Ineens werd alles geregeld', vertelt ze. Er kwamen mensen op mijn pad die het goed met mij voorhadden. Ik kreeg een goed huis, vond voldoening in schilderen en tekenen en de band met mijn schoonfamilie is altijd goed gebleven.' Na een volgende verhuizing komt ze in de buurt van de Shalomkerk te wonen. Via een buurvrouw komt ze na twintig jaar weer in de kerk. Tegenwoordig is ze actief betrokken bij twee gespreksgroepen en zingt ze mee in de cantorij. De Lange: 'Zo ben ik de kerk weer binnengerold.'

Niet alleen

Gevraagd naar een Bijbeltekst die haar inspireert, leest ze ironisch genoeg haar trouwtekst voor: 'Leer mij naar Uw wil te hand'len, 'k Zal dan in Uw waarheid wand'len.' Ze heeft de tekst uit Psalm 86 zelf uitgekozen en vindt hem nog steeds mooi. Dat geldt ook voor haar belijdenistekst, eveneens een psalm: 'De Here zal het voor mij voleindigen.' De belijdenistekst voelt voor haar als troost, dat God haar niet in de steek laat. 'Ook tijdens de scheiding voelde het alsof er een heel klein, uitgerekte touwtje aan me trok dat me deed beseffen: ik ben niet alleen.'

Beide teksten gaan met haar mee als ze zich onzeker voelt, ook in haar geloof. Het tekent haar liefde voor de psalmen: 'Eigenlijk lees ik liever in mijn liedboek dan in de Bijbel.' Meteen noemt ze nog twee liederen die haar inspireren: lied 894 en 342. Bij het voorlezen blijkt richting het einde dat de woorden haar nog steeds ontroeren. Dat geldt ook voor een fragment uit de dagboeken van Etty Hillesum, nóg een inspiratiebron voor

haar. Ze schrijft sommige gedachten en gedichten ook op. Een gedachte van Arthur Schnitzler bijvoorbeeld: 'Een illusie verliezen betekent een waarheid rijker worden. Maar wie zich over het verlies beklagt, is ook de winst niet waard.' De spreuk hangt ergens in haar huis. Als ze weer

eens teleurgesteld wordt, dan laat ze die tekst weer tot haar doordringen. Intussen is het een van haar levensmotto's geworden.

ROELIE DRÖGE

advertenties

Firma A. H. Kerkhof & Zn
Uitvaartzorg sinds 1892

Dienstverlening op maat door uitvoering van:

- levensbeschouwings- en geloofsgebruiken en individuele wensen

Uitvaartcentra naar uw keuze met ons advies, bijvoorbeeld:

- Ad Patres Frederik Hendrikslaan 7 's-Gravenhage (Statenkwartier)
- diverse andere uitvaartcentra in 's-Gravenhage en omstreken
- bij begraafplaats of crematorium

Thuisopbaring volgens uw wensen met de juiste zorg en middelen

Groot Hertoginnelaan 227
2517 ET 's-Gravenhage
firma@kerkhof-uitvaartzorg.nl

070 345 16 76
www.kerkhof-uitvaartzorg.nl

Zorgvuldige aandacht en professionaliteit, al vier generaties een familietraditie

ENGELN & SPOOR
UITVAARTVERZORGING

VERZORGD, CORRECT, STIJLVOL

Engelen & Spoor Uitvaartverzorging richt zich op het verzorgen van uitvaarten in Den Haag en omstreken. Wij hebben jarenlange ervaring in traditionele, religieuze en eigentijdse uitvaarten en staan garant voor een verzorgde, correcte en stijlvolle uitvoering van de uitvaart.

U KUNT ONS 24 UUR PER DAG, 7 DAGEN PER WEEK BEREIKEN: (070) 350 70 00
INFO@ENGELNENSPOR.NL - WWW.ENGELNENSPOR.NL

HET CLINGENDAELHUIS - BENOORDENHOUTSEWEG 279 - 2596 BJ DEN HAAG

want met afscheid begint herinnering

Voor een waardevol afscheid met zorg en respect afgestemd op ieders persoonlijke wensen.

Van Der Helm & Schols
uitvaartzorg

Veenweg 14, Nootdorp
Damlaan 64, Leidschendam
Ina Boudier-Bakkerstraat 5, Delft
De Sillestraat 182, Den Haag

070-3202040 - www.vdhuz.nl - 015-3101643

Jolly van der Velden over haar collages:

'Je kunt alles gebruiken, als het maar plat is'

De bijzondere collages bij de serie *Geraakt* werden de afgelopen jaren gemaakt door Jolly van der Velden. Hieraan komt nu een einde: de laatste illustratie in de serie vindt u in dit nummer. Deze zomer exposeert zij haar collages in de Haagse Duinzichtkerk. Van der Velden vertelt over haar liefde voor deze werkvorm.

'Zo'n kleine dertig jaar geleden begon ik met het maken van collages. In 1995 deed ik een jaar kunstacademie en werd ik geraakt door de collages van Gerard 't Hart. Ik zag zijn scheursels en dacht: dit kan dus ook! Van het werk van Peter Clark leerde ik dat je alles kunt gebruiken, als het maar plat is. Dat vind ik zo mooi aan deze werkvorm. Ik werk onder meer met scheursels uit muziekpapier, illustraties, teksten, ansichtkaarten en foto's. In een collage kun je ook weer tekenen. Juist die gemengde techniek geeft mij heel veel vrijheid. Als ik een illustratie maak voor *Geraakt* lees ik de tekst van het interview zorgvuldig door en onderstreep ik wat me opvalt. Ik ga door mijn scheursels heen - ik heb dozen vol - en kijk welke vorm of structuur past. Ik werk heel intuïtief en geconcentreerd en laat me leiden door wat zich aandient. Ik durf daar ook op te vertrouwen; het is een proces dat me veel vreugde geeft. Toch heb ik nu besloten om te stoppen met de serie. Ik voel dat het tijd is om mijn eigen beelden neer te zetten. In de serie *Geraakt* geven geïnterviewden uiting aan hun eigen godsbeeld en dat vond ik steeds moeilijker om te illustreren. Maar ik ben blij en dankbaar dat ik dit heb mogen doen; deze serie heeft mij een impuls gegeven.'

Verkenningstocht

'Ik noem mezelf geen beeldend kunstenaar maar beeldmaker. Ik werk al

43 jaar in de zorg, maar het beeldende werk is een heel andere manier om me te uiten. Het vertelt me ook dingen over mijzelf en laat me ontdekken wat belangrijk en waardevol voor mij is. Toen de oorlog in Oekraïne begon, vroeg *Kerk in Den Haag* mij hierover een collage te maken. Nadat ik dat had gedaan, merkte ik dat ik het werk niet goed kon bekijken. Ik vond het te confronterend: mensen die vluchten, die niet meer opstaan, bominslagen. Toen het blad uitkwam, heb ik het weggelegd. Bij deze collage - maar ook wel bij andere - voelt het alsof ik naakt sta voor iedereen die ernaar kijkt. Aanvankelijk was ik daarom ook niet overdreven enthousiast om te exposeren. Het voelt onwennig om mijzelf te presenteren als beeldmaker. Ik heb geen enkele moeite met het nemen van mijn rol in de zorg, maar dit is veel persoonlijker. Tegelijk

maakt dat het juist heel waardevol. Voor mij is het een mooi proces. De komende tijd wil ik meer eigen werk gaan maken. Ik schilder en teken ook graag en houd erg van fotograferen. Het wordt een verkenningstocht, ik ben benieuwd wat er zal ontstaan.'

ANNE-HELENE BORGTS

JOLLY VAN DER VELDEN EXPOSEERT VAN 30 JULI TOT 23 SEPTEMBER IN DE DUINZICHTKERK, VAN HOGENHOUCKLAAN 89. OPENING OP DINSDAG 30 JULI OM 13.30 UUR. DAARNA IS DE EXPOSITIE TE BEZOEKEN OP DONDERDAGEN VAN 10.00-12.00 UUR, OP ZONDAGEN VAN 11.00-12.00 UUR EN NA TELEFONISCHE AFSpraak, 070-3245774. INFO: JOLLYVANDERVELDEN.NL

De ooievaar

Klepperende liefde

Den Haag heeft al een eeuwenlange band met de ooievaar, zo blijkt uit middeleeuwse archieven. Terecht dus dat deze zorgzame vogel een prominente plek in het Haagse stadswapen heeft gekregen.

Deliefde gaat door de maag', hoor je vaak plagerig zeggen. Voor de vogel in dit verhaal gaat dat niet op. Bij ooievaars gaat de liefde 'door het nest'. Eigenlijk trekken ze alleen in de paaren broedtijd samen op. En zelfs dan gaan ze overdag hun eigen gang en zijn de broedtaken verdeeld. Dat geldt ook voor het zoeken naar voedsel en het voeren van de jongen. De meeste ooievaars verhuizen in de winter naar Spanje of Afrika. In het voorjaar keren ze terug naar het nest van het jaar ervoor. Het mannetje komt eerst en knapt het op. Ieder jaar wordt het een

'Ooievaars leven al twintig miljoen jaar op aarde'

beetje hoger. Aandoenlijk is het begroetingsritueel als ook het vrouwtje arriveert. Een explosie van opgewonden geklepper en het wild in de nek gooien van de koppen. Genegenheid in beeld. Ooievaars zijn groter dan reigers, leggen vier tot zes eieren en brengen gemiddeld per nest anderhalf jong groot. Ze leven dicht bij de mens en kunnen wel dertig jaar oud

worden. Onderzoek van de oudste fossielen leidde tot een duizelingwekkende conclusie: ooievaars leven al twintig miljoen jaar op aarde!

'Schatjesbrenger'

Het zorgzame gedrag van de ooievaar zorgt er al eeuwen voor dat de mens deze vogel op allerlei manieren in verband brengt met huiselijk geluk, goed ouderschap en geboorte. Een van de vele volksnamen is dan ook 'schatjesbrenger'. Als er vroeger een ooievaar over een huis vloog, werd al snel opgemerkt dat er een baby op komst was. En die voorspelling kwam nog opmerkelijk vaak uit ook. Omdat ik meer hecht aan geloof dan aan bijgeloof, zocht ik een redelijke verklaring. Nu is het zo dat in veel landen het begin van de zomer – de 'zonnewende' – uitbundig werd gevierd. Zoals u en ik weten is hartje zomer ook een magische tijd voor verliefde paren. Die liefde werd niet alleen gevierd, maar ook bedreven. En laat er tussen die feestelijkheden en de terugkomst van de ooievaar nu net negen maanden zitten! Dus de tijd dat er bevallingen op handen waren, viel samen met de terugkeer van de ooievaar. Logisch dat ze ook over de huizen vliegend werden gezien.

Hoe werd Den Haag ooievaarsstad? Daarvoor moeten we terug naar de middeleeuwen. Steden kozen in die tijd een mascotte. Voor 's-Gravenhage werd dat de 'odevare'. Op een klok in de Grote Kerk staat een ooievaar met het jaartal 1541. Op een prent van Jacob Savery uit 1592 is te zien dat er werd gebroed op het dak van de Ridderzaal. Maar we kunnen nog verder terug. In het stadsarchief wordt een rekening uit 1350 bewaard voor de bouw van nesten voor 'doyvaer' op Kasteel het Binnenhof. Er is dus een eeuwenlange band van Den Haag met de ooievaar. Het was Napoleon die in 1811 onze stad verhief tot 'bonne ville de l'empire'. En die status vereiste een

stadswapen. De beschrijving luidt: 'in goud een stappende ooievaar van natuurlijke kleur, houdende in des zelfs bek een slang van sabel. Het schild gedekt met een antieke gravenkroon en gehouden door twee omziende leeuwen van goud'. Die slang is een misser, de schrijver bedoelde een paling. De ooievaar is dus sinds 1811 het hoofdbestanddeel van het wapen van Den Haag.

Hoe gaat het inmiddels met de ooievaars in Den Haag? In 2023 waren er 22 nesten bezet. Niet alleen op de bekende palen, maar ook op gebouwen. Het totaal aantal uitgevlogen jongen was 28. Dat zijn mooie aantallen als je bedenkt dat de vogel na de oorlog

door de intensivering van de landbouw dramatisch in aantal afnam. In 1967 werden in Nederland nog maar 19 paar witte ooievaars geteld. Een herintroductieprogramma dat begon in 1968, was het keerpunt. Er werden 18 paar ooievaars uit Zwitserland en Hongarije naar ons land gehaald. En met succes! In 1978 werden 122 ooievaars geteld. De score liep verder op en nu wordt het aantal broedparen in Nederland geschat op circa 1000. Den Haag is een prominente ooievaarsstad en dat schept verplichtingen. Laten we de Haagse ooievaars koesteren!

FOEKE ZEILSTRA

FOTO: GREET KAPPELERS

Toerist in eigen stad

Wat een schoonheid!

Het is vakantietijd. Met de ogen van een toerist dwaalt Margot Berends een dagje door haar eigen stad. Wat komt ze tegen, wat valt haar op en waar wordt ze warm van?

Een dagje Den Haag! Ik kies voor het Willemspark en het Zeeheldenkwartier, omdat ik gelezen heb dat onlangs een BN'er voor 1.1 miljoen een bovenetage heeft gekocht in de Bazarstraat.

Amsterdamse prijzen! Daar wil ik wel eens rondwalen.

M'n tocht begint bij de tramhalte aan het begin van de Alexanderstraat. De statige witte huizen aan weerszijden zijn elkaars evenbeeld, zie ik. Bij Plein 1813 zwenk ik naar rechts, naar de Sophialaan. Aan het eind doemt een on-Hollands gebouw op, ooit was dit de manege van koning Willem II. Links, op Sophialaan 10, bevindt zich Museum Sophiahof, 'van Indië tot nu'. Erachter ligt een fantastische

vierkante tuin met veel groen. Wat een verrassing! Vogels kwinkelen door de stilte. Links staan grote borden met portretten van Indische mensen, rechts boven de bomen zie ik de kanten van de voormalige manege. Het is net een vierkante Engelse kerktoeren.

Lommerrijk en autovol

Het museum is klein maar indringend, met veel beelden, geluiden, verhalen en een bibliotheek, alles over de 'erfenis van Nederlands Indië'. Ik neem me voor naderhand nog eens terug te komen. Terug langs het lommerrijke maar ook autovolle Plein 1818, via het verlengde van de Sophialaan, linksaf naar Museum Panorama Mesdag. Ik vertel dat ik alleen het panorama wil zien, en dat ik op een regenachtige dag het museum uitgebreider zal doen. De museummedewerker zegt dat vandaag

het zonlicht zo mooi op het doek valt. En inderdaad! De zon plast op het duinzand en op de achterliggende zee, en verdwijnt soms – alsof de geschilderde wolken achter me écht door de wind worden voortgedreven. Nu naar de Bazarstraat, die er tamelijk rechttoe rechtaan uitziet. Ik steek het Anna Paulownaplein over en geniet van de schitterende raampartijen. Aan het einde van de Bazarstraat ga ik naar links, de De Ruijterstraat in. Ik tref een schattig hofje, helaas 'verboden voor onbevoegden'. Als toerist werp ik er toch even een blik in. Ik lees hoe dit ooit het artiestenhofje genoemd werd, omdat er allemaal kunstenaars woonden. Even verderop zie ik een modern hofje, waar iedereen bevoegd is om naar binnen te stappen. Er is een klein rond plein waar driewielers, stepjes en ander rijdend speelgoed staan.

Kennelijk is dit voor algemeen gebruik. Het vertedert me.

Aan het einde van de De Ruijterstraat loop ik rechtsaf, waar ik zomaar op een leuk watertje stuit, met een aanlegsteiger en bankjes. Het Piet Heinplein is onlangs omgetoverd tot een doorgaande gracht en doet op deze zonnige dag aan als een dorps-haventje. Verder maar weer, de Piet Heinstraat in. Daar wordt het moeilijk kiezen; waar moet ik als eerste naar kijken? Ik loop er drie keer doorheen, om op straatniveau alle leuke winkeltjes te bekijken en, omhoog turend, de schitterende art-nouveau-gevels. Erkers, balkonnetjes, gevelstenen, tegeltableaus, krullerig houtwerk, rond-geblazen ruiten... Wat een schoonheid! In de vensterbank van een woonhuis ligt het boek *Zijn naam is klein*, over Piet Hein. Wat geestig. Aan het eind ga ik rechtsaf de Zoutmanstraat in. Ook hier enkele prachtige gevels! En wat een rust; deze straat is autoluw, wat weldadig aandoet. Hotel Sebel, aan het Prins Hendrikplein, heeft een paar grappige gevelstenen, gerelateerd aan werken-in-de-tuin. Ik moet erom glimlachen. Schuin aan de overkant zie ik een elektriciteitskastje waarop een schildering is aangebracht van het pand waar het tegenaan staat. Ook het kastje zelf staat op het paneel: het Droste-effect. Weer moet ik glimlachen.

Het wordt tijd voor een terrasje. Ik weet bijna niet wat ik moet kiezen, het plein en de Prins Hendrikstraat hebben een ruim aanbod. De straat heeft ook veel bijzondere winkeltjes, een enkele fraai gerestaureerde erker, een paar art-nouveau-gevels én een mooi oud pand waarin ooit kruidenier De Gruyter zat.

Lijn 17 brengt me via een toeristische route weer naar het station terug.

MARGOT C. BERENDS

FOTO: MARGOT C. BERENDS

Het landschap van mijn ziel

Het is zomer, we gaan op pad en zien allerlei landschappen, dichtbij en verder weg. Een landschap kan ook de weerspiegeling van je ziel zijn: de plek waar je innerlijk volkomen thuis bent, waar je uit kunt rusten en een diepe zucht kunt slaken. Een plek waarin je jezelf ten diepste herkent. We vroegen een aantal medewerkers van Kerk in Den Haag om te schrijven over het 'landschap van hun ziel'.

FOTO: GREET KAPPERS

Oeroude leegte

Het meest noordelijke deel van Schotland is een landschap dat je als 'leegte' kunt omschrijven. Het is als een schaal, zoals mijn bekken een schaal is in het middelpunt van mijn lichaam. Meertjes en rivieren

met rondom in zachte glooiingen de naakte, oeroude, afgetopte heuvels. Hier kun je jezelf niet ontlopen. Er is geen afleiding, geen overprikkeling, er is geen tijd. Het licht is er zacht en door de noordelijke ligging

is het heel helder. Het land is puur en schitterend, maar kan ook koud en ongenaakbaar zijn. Om blij of bang van te worden. Ik ben hier in de juiste proporties: klein als een mier die zo vertrappt kan worden, maar

compleet met alle goed en kwaad verbonden met dit alles. Hier vind ik in aardse vormen terug wat ik diep van binnen aanwezig weet. Dit ben ik.

GREET KAPPERS

Never a dull moment

Mijn favoriete landschap biedt uitzicht én iets waar de ogen zich tegen stoten.

Ik wil ver kunnen kijken, maar ik houd niet van de zee: te nat en ongenaakbaar. Ook niet van de duinen, die vind ik kaal en onbeschut. De weidsheid van het Groningse en Friese platteland doet mijn ziel wél goed. Tegelijk houd ik ook van bossen. Ik vind ze gezellig, maar uiteindelijk een beetje saai.

De combinatie van beide is mij het liefst; die vind ik in het coulisselandschap. Je ziet er weides en akkers, met groepen bomen die links,

rechts en in de verte in het landschap steken. Als coulissen op een toneel. Je weet niet wat daarachter zit. Dat is geheimzinnig en mysterieus. Het landschap biedt uitzicht, maar laat iets te raden over. Dat is in het leven ook een mooie optie: als de contouren zich aftekenen, maar er onbekende, onverwachte en onzekere factoren zijn. Die maken het leven interessant, enerverend en spannend. Soms komen er onaangename zaken van achter die coulissen tevoorschijn. Dan moet je meebewegen, onder het motto:

FOTO: MARGOT C. BERENDS

never a dull moment. Maar even vaak verschijnen er leuke verrassingen. Het coulisselandschap buiten

en in ons leven is gewoon in één woord: boeiend.

MARGOT C. BERENDS

BEELD: CANVA/GETTY IMAGES

Altijd wat ongemakkelijk

Heilige grond, ontblote voeten en een braamstruik die in de fik staat zijn de drie elementen die het landschap van mijn ziel kenmerken.

'Kom niet dichterbij', zegt God in de Bijbel tegen Mozes als voor zijn ogen een braamstruik ontvlamt. Een braamstruik is de laagste in de pikorde van de Bijbelse planten. Niemand werd er blij van. Zo zag Mozes zichzelf toen ook. Hij was gevluht uit Egypte en leefde een verborgen leven.

Er staat ook: 'Doe de schoenen van je voeten want de plaats waar je staat is heilige grond.' Dat gaat hier over eerbied en jezelf niet anders voordoen. Zijn zoals je bent, heet dat anno nu. Het gaat ook over het inzicht dat mijn ziel over het fundament van mijn leven gaat. Ontblote voeten vertellen me dat ergens daarboven in de hemel geen ruimte is voor: 'als je dit van me weet zul je waarschijnlijk afhaken'. De braamstruik ten slotte staat voor dat vreemde spreken dat in die ziel ineens kan opvlammen. Dat is een ingewikkelde, want hoe weet je nu of dat innerlijke stemmetje niet je eigen gedachtespinnels betreft? Het landschap van mijn ziel is altijd wat ongemakkelijk. Het schudt me door elkaar en zet me in beweging. Op vakantie neger ik het vooral, anders kom ik nooit tot rust.

TOM MIKKERS

FOTO: JOLLY VAN DER VELDEN

Geen weg terug

Vanaf de ferry oogt de abdij van Iona bescheiden en eenvoudig. Ik zie een paar gebouwen op een kluitje, grasland en een nogal kale, rotsachtige omgeving. Het meest spectaculaire qua kleur is het intense blauw van de zee. Dit beeld komt overeen met mijn niet zo hooggespannen verwachtingen. Berichten over busladingen toeristen die elke dag over het eiland uitzwermen hadden mijn enthousiasme wat getemperd. Maar ik was in de buurt en die busladingen vol zie ik in ieder geval niet op deze koude, maar zonnige dag in april. Nietsvermoedend stap ik even later over de drempel van de abdij en sta dan in een sobere ruimte met prachtige licht- en donkereffecten.

Dit is de mooiste kerk die ik ooit heb gezien, gaat er door mij heen, en ik weet tegelijkertijd dat het niet waar is. Er zijn echt mooiere kerken, maar hier maak ik zonder voorbehoud verbinding met wat voor mij heilig is. Ik voel me omringd door eeuwen van gebed en het zoeken naar God. Ik besef ten volle dat dit het land is van mijn ziel. Er is geen weg terug, dit is mijn oorsprong. Dit is het land van licht en donker, van leven en dood, van eenheid. Sterven lijkt me hier een peulenschil, niet relevant zelfs in dit onverwachte besef van eeuwigheid.

JOLLY VAN DER VELDEN

Mysterieuze bergruggen

Als kind al probeerde ik me in te beelden dat de Hollandse wolken verre berglandschappen waren. Ik miste de Alpen, waar we elke zomer onze vakantie doorbrachten. In het Nederlandse vlakke land ontbreekt het mysterieuze van de bergruggen, waarvan je nooit weet wat erachter ligt: een lieflijk dal, steile en kale rotsen, een murmelende rivier, stille sneeuwvelden.

Mijn ouders waren fervente bergwandelaars en namen ons - vier kinderen - mee op lange wandelingen en huttentochten. Mijn vader liep voorop met zijn rode rugzak, mijn moeder was hekkensluitster. Onderweg aten we, gezeten op

rotsblokken, halfgesmolten chocola en dronken we lauwe appelsap uit de veldfles. Het was allemaal heerlijk en het hoorde erbij, net als de alpenweiden die geurden naar hooi en tijm, het vredige gerammel van de koeienbellen, de wouden die naar hars en mos roken, de ongenaakbare toppen die gloeiden in het licht van de ondergaande zon. Het landschap heeft zich diep in mijn ziel gegrift. Als ik in de Alpen ben, dan ben ik thuis.

ANNE-HELENE BORGTS

FOTO: ANNE-HELENE BORGTS

Daniël woont in een tent in het park

‘Het mens-zijn wordt me ontnomen’

Lekker kamperen in de zomer, heerlijk toch? In verschillende parken in en om Den Haag is het voor een groeiende groep daklozen bittere noodzaak geworden. Het hele jaar door.

Iedere kampeerder zal moeten toegeven dat de plek goed gekozen is. Een mooi vlak stukje grond, op een kleine open plek in het bos. Genoeg ruimte om je vrij rond de tent te bewegen en niet direct problemen met wateroverlast tijdens regenbuien.

Boodschappen bezorgen

Voor Daniël (47), een IT'er van Maastrichtse oorsprong, is het vinden van een geschikte kampeerplek routine geworden. Sinds een woon- en werkavontuur in Portugal twee jaar geleden rampzalig afliep en zijn Haagse vriendin hem de bons gaf, woont hij in een tent. Eerst in de Scheveningse Bosjes, tegenwoordig in een park in Rijswijk. De plek vond hij tijdens een bezoekje aan het park met zijn twee jonge kinderen. Die wonen in de buurt, bij hun moeder. Het is de reden dat hij voor Rijswijk koos – de nabijheid van zijn kinderen. Regelmatig gaat Daniël met hen zwemmen of naar de bioscoop, op dagen dat hij er niet met de elektrische fiets op uit moet om boodschappen te bezorgen in Den Haag en omgeving. Rond de tent heeft hij soort walletjes van takken aangelegd. Dat is niet voor de gezelligheid of het aanzicht. Zo is de tent enkel vanaf één zijde te benaderen, wat de veiligheid ten goede komt. Pas kwam er een man langs, die vroeg of de oude sok die al een tijdje

verderop in het bos lag, van hem was. Verder niets. Er zijn wel wat buurtbewoners op de hoogte van Daniël's aanwezigheid in het park, maar ze laten hem met rust. Hij heeft er met zorg op gelet dat zijn kampje praktisch onzichtbaar is vanaf de openbare weg en de voetpaden in het park. De klimaatverandering is hem behulpzaam; al vroeg in het seizoen stonden de bomen stevig in het blad.

Mensenrecht

De dag- of nachtopvang van de Kessler Stichting of het Leger des Heils is niets voor hem. Te veel stress, te veel onderlinge diefstallen en agressie. Geen privacy. ‘Ga maar eens met zes

‘Ga maar eens met zes man op een kamer liggen’

man op een kamer liggen. Als je alleen wilt zijn moet je op de wc gaan zitten.’ Drie keer ging hij naar de soepbus. De confrontatie met de ellende en uitzichtloosheid van de ‘cliënten’ was keihard. ‘Ik heb dagenlang zitten janken op straat. Ik moest afstand nemen.’ Laat Daniël dan maar in een tent wonen, tussen de zingende vogels en het geritsel van kleine dieren. Na de drukke bezorgdiensten (met

‘jonge snakies’ als collega's) komt hij tot rust met een jointje. Het beeld van de van binnenuit verlichte tent doet denken aan een buitensportreclame. Mooi, maar bedrieglijk. ‘Een huis is een mensenrecht. Je begint je beetje bij beetje minder mens te voelen. Ben ik dan een tweederangsburger? Het mens-zijn wordt me ontnomen.’ Voor een daklozenuitkering verdient Daniël te veel. In financieel opzicht

redt hij zich wel, hoewel de inroosting van zijn bezorgdiensten onderhevig is aan de willekeur van zijn leidinggevenden. Daniël slikt het, relatieveert, maakt grappjes. ‘Ik ben niet verslaafd, ik ben niet gestoord. Ik ben redelijk sterk. Onkruid vergaat niet.’ Alleen dat huis, hè. Laatst reageerde hij op een woning in Rijswijk, als achttienhonderdste van tweeduizend gegadigden. ‘U bent zelfredzaam’,

krijgt Daniël te horen van hulpverleners en instanties. ‘Ik ben zelfredzaam als ik een huis heb, ik ben niet zelfredzaam als ik in een opvang zit met achttien mensen.’ Of in een tent in het park. ‘Dat is zo wrang.’

MATTHIJS TERMEER

Dakloze Daniël bij zijn tent in een Rijswijks park.

FOTO: MATTHIJS TERMEER

Sluiting van het Multicultureel Ontmoetingscentrum

‘We zijn hevig teleurgesteld’

Het gebouw van het Multicultureel Ontmoetingscentrum (MOC) aan de Teniersstraat in de Schilderswijk is per 15 oktober aanstaande door het bisdom Rotterdam verkocht aan een investeringsmaatschappij. Onduidelijk is wat er met het gebouw gaat gebeuren. Douwe Wielenga van Red het MOC en Ruud Wiegant, beheerder, vertellen wat dit voor hen betekent.

‘Wij zijn natuurlijk hevig teleurgesteld’, zegt Douwe Wielenga van de groep Red het MOC. ‘Het bisdom kon of wilde niet wachten tot wij met elkaar met een redelijk bod konden komen. Begin dit jaar schreef de bisschop ons een brief waarin hij meedeelde dat de staf van het bisdom had besloten om niet te wachten, maar tot verkoop over te gaan. Wij maken ons er wel zorgen over wat er nu met het gebouw gaat gebeuren. Om daar antwoord op te krijgen, hebben we geprobeerd om contact op te nemen met de koper, het investeringsbedrijf Sunstone Investments B.V., maar er werd niet gereageerd op telefoontjes en mails.’ Het bisdom Rotterdam laat desgevraagd weten dat de maatschappelijke bestemming van het gebouw in stand blijft, maar verwijst voor informatie daarover naar de koper, die blijkbaar niet bereikbaar is voor commentaar.

Geen link met kerkelijke activiteiten

Het bisdom verwijst bij de reden voor de verkoop onder andere naar het subsidiariteitsbeginsel, wat betekent dat

verantwoordelijkheden in principe bij kleinschalige verbanden thuishoren. In dit geval zou de verantwoordelijkheid voor het MOC bij de Haagse parochie Noord thuishoren, zo vertelde de persvoorlichter van het bisdom in eerdere contacten. Omdat

indertijd de toenmalige rooms-katholieke Willibrordparochie de aankoop van het gebouw niet kon financieren, heeft het bisdom het gekocht. Daarbij noemt het bisdom de presentie van de kerk in diaconale activiteiten wezenlijk, maar heeft vijftien jaar later geconstateerd dat er bij het MOC ‘onvoldoende middelen (geld) en mensen zijn om het werk daar voort te zetten’. Die mensen zijn er wel, maar niet per se van katholieke signatuur. Ook ‘missen veel activiteiten in het MOC een link met kerkelijke activiteiten’, aldus het bisdom. Blijkbaar is het leidend principe van het bisdom bij deze keuze de constatering geweest

dat het MOC geen duidelijke rooms-katholieke identiteit heeft. Dat feit weegt kennelijk zwaarder dan de belangen van bezoekers en vrijwilligers en het belang voor de wijk. Belangen die de groep Red het MOC juist wel voor ogen had.

‘De mensen zijn er, maar niet van katholieke signatuur’

MOC-beheerder Ruud Wiegant vertelt hard te werken om alle activiteiten op korte termijn op andere plekken onder te brengen. Het is belangrijk dat bezoekers en vrijwilligers zonder al te veel onderbreking door kunnen gaan met hun activiteiten. Een paar activiteiten heeft hij kunnen onderbrengen bij de Vincentiusvereniging aan het Westeinde. Deze vereniging bestaat al sinds 1846 en strijdt tegen financiële, sociale, culturele en gezondheidsarmoede. Wiegant: ‘Twee projecten komen per september bij hen terecht: Nederlandse lessen en het Creatief café. Ik ga daar na mijn ontslag bij het MOC als vrijwilliger aan meewerken. Tot 31 december blijf ik in dienst van de Dr. Ariënsstichting en dat is fijn, want dat betekent dat ik ook na de sluiting van het MOC en de verhuizing op nieuwe plekken activiteiten kan begeleiden. Zo kan het Alzheimer Trefpunt na de zomer maandelijks een ruimte huren bij de Lukaskerk

FOTO: MOC VIA FACEBOOK

HET MOC IN VOGELVLUCHT

Het MOC is in 2007 opgericht door de toenmalige rooms-katholieke Willibrordparochie in de Schilderswijk. Inmiddels is het MOC een onafhankelijke organisatie in de vorm van de Dr. Ariënsstichting, die wordt geleid door een onbezoldigd bestuur. Het is een plek waar mensen van verschillende religieuze en culturele achtergronden elkaar ‘op hartelijke wijze’ kunnen ontmoeten. In het MOC staan de volgende kernwaarden centraal: menselijke waardigheid, solidariteit, eigen verantwoordelijkheid en maatschappelijk welzijn. Daarnaast werkt het MOC samen met andere organisaties in de buurt, vooral op en rondom het Teniersplantsoen.

aan het Om en Bij. Dan blijven er nog drie andere activiteiten over: yoga, bewegen voor vrouwen en het inloopcafé voor ouderen. Daarover ben ik in gesprek met de Lukaskerk, maar er is nog geen definitief uitsluitsel of zij die kunnen overnemen. De enige activiteit die misschien geschrapt moet worden is Eten in de buurt. De huidige coördinator doet dat alleen en kan daar niet mee doorgaan.’

GREET KAPPERS

OP VRIJDAG 6 SEPTEMBER IS HET AFSCHEID VAN HET MOC GEPLAND MET EEN INLOOP VANAF 15.30 UUR MET EEN HAPJE EN EEN DRANKJE. VOOR GENODIGDEN IS ER EEN MAALTIJD EN EEN FEEST IN DE AVOND. MEER INFORMATIE OP MOC Schilderswijk.nl

Welkom bij Zomerstek

In de maanden juli en augustus organiseren Haagse kerken onder de naam Zomerstek gezellige activiteiten, die draaien om ontmoeten, leren, doen en genieten. Iedereen is welkom! Op deze pagina vindt u een selectie. Het volledige programma van Zomerstek is te vinden op diaconiedenhaag.nl/nieuws.html

FOTO: JOHN VOOB VIA PIXABAY

Amerikaanse lunch

Zomerse lunch in Amerikaanse sfeer. Heerlijk genieten van smakelijke gerechten, een beproefd en goed concept! Max. 60 deelnemers.
Aanmelden: diaconie@duinzichtkerk.nl

DI. 30 JULI 12 U. DUINZICHTKERK, VAN HOGENHOUCCLAAN 89

FOTO: KLUMKIN VIA PIXABAY

Achter koninklijke schermen

Lezing door G. Monod de Froideville, topfunctionaris Dienst Koninklijk Huis in de tijd van Koningin Beatrix, waarin hij een boeiend kijkje geeft achter de schermen van koninklijke evenementen. Aanmelding niet nodig. Info: mpostma@stekdenhaag.nl; kosten: vrijwillige bijdrage.

DI. 23 JULI 10.30 U. HET KLOKHUIS, CELEBESSTRAAT 4

FOTO: HANSTEFREUND VIA PIXABAY

Wandelen en bezinnen

Deelnemers maken samen een mooie bezinningswandeling onder leiding van Thejon Bos. Daarna is er koffie en thee met wat lekkers. Aanmelding niet nodig.

MA. 1 JULI 10-11.15 U. INLOOPCAFÉ DICHTBIJ, AZALEASTRAAT 2

FOTO: HENNING_W VIA PIXABAY

Heilige natuur

Anja Schaafsma spreekt over het nieuwste boek *De heilige natuur* van Karen Armstrong. Schaafsma gaat in haar presentatie ook in op huidige globale bewegingen rond ecospiritualiteit, een ecologische levensstijl die wordt geïnspireerd door Bijbelse en christelijke bronnen. Aanmelding: Anja Schaafsma, schaafanja@gmail.com; kosten: vrijwillige bijdrage voor koffie en thee.

WO. 3 JULI 14 U. HOUTRUSTKERK, BEEKLAAN 535

Wat gaat je aan het hart?

Themabijeenkomst 'Wat gaat je aan het hart?' Neem een foto, voorwerp of lied mee, iets wat voor jou betekenisvol is. In kleine groepen ga je daarover in gesprek. Maximaal 10 deelnemers. Van harte welkom! Aanmelding: Christine Scheurkogel, ce.scheurkogel@hetnet.nl, 06 41580357.

MA. 8 JULI 13.30 U. LUKASKERK, OM EN BIJ 2

FOTO: GADINI VIA PIXABAY

Zomerse klanken

Zomerse klanken van het Viva Ensemble, licht klassieke muziek in Amerikaanse sfeer met Marjon van Es, Linda van Mil, André Nolden en Jaap de Wit. Met aansluitend lichte lunch. Aanmelding niet nodig. Info: mpostma@stekdenhaag.nl; kosten: vrijwillige bijdrage.

WO. 7 AUG. 11 U. CHRISTUS TRIUMFATORKERK, JULIANA VAN STOLBERGLAAN 154

Vredesduif

Borduur je eigen vredesduif. Materialen zijn aanwezig. Je kunt hem thuis verder afmaken of spreek af om het samen te doen. Aanmelding niet nodig. Info: mpostma@stekdenhaag.nl

DI. 9 JULI 14 U. CHRISTUS TRIUMFATORKERK, JULIANA VAN STOLBERGLAAN 154

BEELD: ALEXA VIA PIXABAY

Meezingmiddag

Zomermiddag met gezellige (meezing) pianomuziek van Ger van der Werf. Aanmelding niet nodig.

DI. 23 JULI 14.30 U. CHRISTUS TRIUMFATORKERK, JULIANA VAN STOLBERGLAAN 154

Nederlandse liedjes

Nederlandse liedjes uit de jaren zestig en zeventig meezingen met Pim Roos en luisteren naar jazzduo Nardizz. Aanmelding: Betty Mol, b.mol12@kpnmail.nl

DI. 30 JULI 14.30-16.15 U. DE OASE, VAN MEURSSTRAAT 1

Licht klassiek

Het Viva Ensemble met Marjon van Es, Linda van Mil, André Nolden en Jaap de Wit brengt licht klassieke muziek in Amerikaanse sfeer. Aanmelding niet nodig. Info: mpostma@stekdenhaag.nl

DI. 30 JULI 11 U. DUINZICHTKERK, VAN HOGENHOUCCLAAN 89

Zingcirkel

Zingcirkel op het plein voor de kerk met liederen in verschillende talen en stijlen onder leiding van koordirigent en zangcoach Isabelle Rombach. Het repertoire: licht klassiek en chansons. Aanmelding niet nodig. Info: mpostma@stekdenhaag.nl

DI. 16 JULI 10.30 UUR. DUINZICHTKERK, VAN HOGENHOUCCLAAN 89